

Ks. Bogdan Biela
Uniwersytet Śląski w Katowicach
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9105-7536>
DOI: <https://doi.org/10.15633/9788363241414.18>

PROGRAM ODNOWY PARAFII „NOWA WSPÓLNOTA” W KONTEKŚCIE WATYKAŃSKIEJ INSTRUKCJI O PARAFIACH W SŁUŻBIE EWANGELIZACJI (29 VI 2020)

Główny ciężar odpowiedzialności ewangelizacyjnej Kościoła spoczywa na parafii. Dlatego wypowiedzi Magisterium Ecclesiae, wskazując na ich znaczenie w urzeczywistnianiu się Kościoła *hic et nunc*, jednocześnie zachęcają do „bardziej stanowczej ich odnowy”¹. Ten postulat w zmieniających się w szybkim tempie procesach cywilizacyjnych jest tym bardziej naglący, gdyż – jak przyznaje papież Franciszek w adhortacji apostolskiej *Evangelii gaudium* – „wezwanie do rewizji i odnowy naszych parafii nie przyniosło jeszcze wystarczających owoców, aby były one bliżej ludzi i były środowiskami żywej komunii i uczestnictwa oraz ukierunkowały się całkowicie na misję” (nr 28)².

Tradycyjna koncepcja parafii i duszpasterstwa parafialnego oparta na duszpasterstwie kultycznym nie jest już w stanie adekwatnie odpowiedzieć na potrzeby religijne współczesnych ludzi. Sytuacja ta rodzi potrzebę odnowy tradycyjnych form duszpasterstwa parafialnego³. Może ona przebiegać na różnych drogach, na co wskazują doświadczenia posoborowych ruchów

---

¹ Jan Paweł II, *Adhortacja apostolska Christifideles laici o powołaniu i misji świeckich w Kościele i świecie* [dalej ChL] (30 XII 1988), nr 26. Por. KK 9, 21, 23, 26, 44; DM 15-18; KL 7, 41-42; DB 28-31; DA 10; EiE 15; NMI 29.

² Zob. Franciszek, *Adhortacja apostolska Evangelii gaudium o głoszeniu Ewangelii w dzisiejszym świecie* [dalej EG] (24 XI 2013), nr 10, 15, 25-33, 122, 124, 181.

³ Zob. F. Benz, *Seelsorge in einer pluralistischen Gesellschaft*, Freiburg im Breisgau 1967, s. 45-47; P.M. Zulehner, *Pastoraltheologie B. 2: Gemeindepastoral*, wyd. 2, Düsseldorf 1991, s. 204-248; L. Slipek, *Parafia jakiej pragnę*, Warszawa 2001, s. 11-62; M. Polak, *Parafia dzisiaj. Podstawy i kierunki duszpasterskiej odnowy*, Poznań 2007, s. 34-58; B. Biela, *Pastoralne nawrócenie w teorii i praktyce parafialnej*, Katowice 2014, s. 61-106.

odnowy Kościoła realizujących wypracowane przez siebie projekty lub programy odnowy parafii. Do korzystania z ich doświadczeń zachęca m.in. II Polski Synod Plenarny, dając przykład projektu „Nowy Obraz Parafii” (NOP) Ruchu dla Lepszego Świata (por. nr 44)⁴. Na gruncie polskim został także opracowany na początku tego tysiąclecia projekt „Nowa Wspólnota”, w którym uczestniczył także ks. Profesor Maciej Ostrowski⁵. Warto więc przedstawić zręby tego projektu w kontekście instrukcji Kongregacji ds. Duchowieństwa *Nawrócenie duszpasterskie wspólnoty parafialnej w służbie misji ewangelizacyjnej Kościoła* (29 VI 2020 r.), podejmującego współczesne kwestie kształtowania życia parafialnego.

Inspiracje duszpasterskie instrukcji

We wprowadzeniu do instrukcji *Nawrócenie duszpasterskie wspólnoty parafialnej w służbie misji ewangelizacyjnej Kościoła*⁶, czytamy, że stanowi ona

⁴ Zob. J.B. Cappellaro, *Ewangelizować: zadanie dla wszystkich czy doświadczenie niektórych?*, Kielce 2000, s. 11-39; M. Nowak, *O nową wizję parafii*, Warszawa 1994, s. 132-134. M. Nowak (opr.), *Od Masy do Ludu Bożego. Projekt duszpasterski odnowy parafii*, Warszawa 1994. Oprócz projektu NOP do bardziej znanych zaliczyć można program „system parafialnych komórek ewangelizacyjnych” (G. Macchioni, *Ewangelizacja w parafii. Metoda „komórek”*, Kraków 1997) oraz projekt „parafia wspólnotą wspólnot” (A. Fallico, *Projekt parafii jako wspólnoty wspólnot – w świetle „Christifideles laici” Jana Pawła II*, Kielce 1995). Szerzej na ten temat zob. A. Żądło, *Współczesne propozycje odnowy parafii*, w: *Teologia pastoralna*, t. 2, red. R. Kamiński, Lublin 2002, s. 94-108. Do bardziej znanych innych propozycji można zaliczyć także: projekt „Renew” powstały i rozpowszechniony w USA (M. Gallagher, *Participation in RENEW: Why and Why Not?* „The Living Light” 21 (1984), nr 4, s. 320-327; C. Martin, *RENEW. Leadership Book*, New York-Ramsey 1980). Projekt „Lud podzielony na komórki ewangelizacyjne” (Popolo Articolato in Cellule Evangelizzatrici – PACE) powstały we Włoszech (N. De Martini, *Parrocchia 2000. Una risposta concreta all'appello della nuova evangelizzazione*, Torino 1993). Projekt „Mała wspólnota służebna” (Piccola Comunità Ministeriale – PCM) powstały we Włoszech (P. Vanzan, A. Auletta, *La parrocchia per la nuova evangelizzazione; tra corresponsabilità e partecipazione*, Roma 1998). Szerzej na temat powyższych projektów zob. E. Alberich, A. Binz, *Forme e modelli di catechesi con gli adulti*, Torino 1995, s. 173-187; A. Żądło, *Parafia w trzecim tysiącleciu*, Kielce 1999, s. 93-99; tenże, *Jaka parafia na nasze czasy*, Kielce 1994.

⁵ Projekt „Nowa Wspólnota” opracowany przez ks. Stanisława Szczepańca, ks. Macieja Ostrowskiego i ks. Bogdana Bielę w 2001 r. wyrósł w środowisku Ruchu Światło-Życie, na bazie przemyśleń ks. Franciszka Blachnickiego. Jego pierwszy opis pojawił się w: B. Biela, „Czynić Kościół domem” – *ku holistycznej wizji urzeczywistniania wspólnoty parafialnej*, w: *Teologia w służbie społeczności górnośląskiej*, red. M. Kubista-Wróbel, Katowice 2003, s. 13-27.

⁶ Ks. Andrea Ripa, podsekretarz Kongregacji ds. Duchowieństwa, prezentując dokument 21 XII 2020, podkreślił, że celem instrukcji jest zaproponowanie niektórych sposobów pomagających w dynamice „wyjścia”, która zgodnie z życzeniem papieża, winna charakteryzować wszystkie parafie. Konieczne jest więc nawrócenie duszpasterskie, które winno objąć wszystkich ochrzczonych, bo każdy z nich winien brać udział w ewangelizacyjnej

„cenną okazję do duszpasterskiego nawrócenia wspólnot parafialnych w sensie misyjnym, aby wyszły poza swoje struktury, oferując narzędzia reformy, również strukturalnej, ukierunkowanej na komunie i współpracę, spotkanie i bliskość, miłosierdzie i troskę o głoszenie Ewangelii” (pkt 2). Bezpośrednim motywem jej powstania z pewnością jest także sytuacja parafii na Zachodzie w związku z malejącą ilością księży.

Instrukcja we wprowadzeniu przypomina słowa papieża Franciszka: „Jeśli coś ma wywoływać święte oburzenie, niepokoić i przyprawiać o wyrzuty sumienia, to niech będzie to fakt, że tylu naszych braci żyje pozbawionych siły, światła i pociechy z przyjaźni z Jezusem Chrystusem, bez przygarniającej ich wspólnoty wiary, bez perspektywy sensu i życia” (pkt 3)⁷. Idąc za pragnieniami papieża, instrukcja zachęca, aby w duchu nawrócenia pastoralnego wspólnoty chrześcijańskiej dokonały decydującego wyboru misyjnego (pkt 5), aby były „kreatywne”, „szukały nowych dróg” (pkt 1), kultywowały „kulturę spotkania” (pkt 25), aby stały się w coraz większym stopniu siłą pobudzającą do spotkania z Chrystusem (pkt 3). Do tego potrzebny jest odnowiony dynamizm, który pozwoliłby na nowo odkryć powołanie każdego ochrzczonego do bycia uczniem Jezusa i misjonarzem Ewangelii. Dlatego konieczne jest określenie perspektyw, które pozwolą odnowić „tradycyjne” struktury parafialne w kluczu misyjnym (pkt 20), bo szczególnie dzisiaj terytorium nie jest już tylko ograniczoną przestrzenią geograficzną, ale środowiskiem, w którym każdy wyraża swoje życie poprzez relacje i wzajemną służbę (pkt 16). W związku z tym konieczne jest, aby parafia uczyła czytać i rozważać Słowo Boże poprzez różnorodne sposoby jego głoszenia (pkt 22), stosując jasne i zrozumiałe formy przekazu, które mówiłyby o Panu Jezusie zgodnie z wciąż nowym świadectwem kerygmatu (pkt 21), aby parafia ponownie odkryła inicjację chrześcijańską, która rodzi nowe życie. Przydatne więc jest wyznaczenie dróg mistagogicznych, odnoszących się w sposób rzeczywisty do życia (pkt 23). Wszystko to wymaga przemyślenia nie tylko nowego doświadczenia parafii, ale także posługi i misji kapłanów, którzy wraz z wiernymi świeckimi mają za zadanie być „solą i światłem świata” (por. Mt 5, 13-14), „lampą na świeczniku” (por. Mk 4, 21), ukazującą oblicze wspólnoty ewangelizacyjnej, zdolnej do odpowiedniego odczytania znaków czasu i skłaniającej do dawania spójnego świadectwa życia ewangelicznego (pkt 13). Wszystkie te elementy nawrócenia pastoralnego zawarte są w pierwszych czte-

---

misji Kościoła. Aby więc odpowiedzieć na znaczące zmiany społeczne i kulturowe, jakie zachodzą w świecie, konieczne jest przejście od duszpasterstwa zachowawczego, zamkniętego, do duszpasterstwa misyjnego, wychodzącego. Zob. *Watykańska instrukcja o parafiach na służbie ewangelizacji*, <https://m.katolik.pl/watykanska-instrukcja-o-parafiach-na-sluzbie-ewangelizacji,34228,794,news.html> (dostęp: 24.06.2022).

7

Por. EG 49.

rech rozdziałach (w sumie 26 punktów): *Nawrócenie pastoralne; Parafia we współczesnym kontekście; Znaczenie parafii dzisiaj; Misja, główne kryterium odnowienia*. Kolejny, piąty rozdział poświęcony parafii „wspólnocie wspólnot” zawiera siedem punktów (27–33). Podkreśla on, że parafia jest przede wszystkim określona wspólnotą wiernych realizowaną w komunii i jedności przez różne członki Ciała Chrystusa (pkt 27). Przypomina tekst z *Kodeksu Prawa Kanonicznego*, że parafia jest określona wspólnotą wiernych (kan. 515; 518; 519) oraz słowa Franciszka z *Evangelii gaudium* wskazujące, że parafia jest wspólnotą wspólnot (nr 28). Na koniec w czterech punktach (30–33) instrukcja wskazuje, że parafii nie może być obcy „duchowy i eklezjalny styl sanktuariów” – prawdziwych i właściwych „placówek misyjnych” – charakteryzujący się przyjęciem, życiem modlitwy i ciszą, która pokrzepia ducha, a także sprawowaniem sakramentu pojednania i wrażliwością na potrzeby ubogich” (pkt 30). Szósty rozdział *Od nawrócenia osób do przekształcenia struktur* wskazuje, że przekształcenie struktur, które parafia wyznacza sobie za cel, wymaga wcześniejszej zmiany mentalności i odnowy wewnętrznej, szczególnie tych, którzy są odpowiedzialni za duszpasterstwo. To oni przede wszystkim powinni dostrzec potrzebę reformy duszpasterstwa o charakterze misyjnym (pkt 35).

W związku z powyższym staje się oczywiste, że właściwe byłoby przezwyciężenie zarówno autoreferencyjnej koncepcji parafii, jak i „klerykalizacji duszpasterstwa”. Wymaga to promowania praktyk i modeli, z wykorzystaniem którym każdy ochrzczony, dzięki otrzymanym charyzmatom, „staje się aktywnym protagonistą ewangelizacji, w stylu i zgodnie z zasadami organicznej komunii, zarówno z innymi wspólnotami parafialnymi, jak ogólnym duszpasterstwem diecezjalnym” (pkt 38). Nawrócenie duszpasterskie wspólnoty parafialnej w sensie misyjnym nabiera kształtu i wyraża się w stopniowym procesie odnowy struktur (pkt 42). Dlatego też kolejne sześć rozdziałów instrukcji – w sumie 91 punktów – dotyczy przekształcenia struktur, reorganizacji parafii, roli pasterzy i świeckich w kształtowaniu parafii itp.

Podsumowując, można stwierdzić, że instrukcja, zachęcając usilnie do budowania parafii „wspólnoty wspólnot” wskazuje na pewne elementy, które mają charakteryzować wspólnotę parafialną realizującą ewangelizacyjną misję Kościoła. Sam rozdział piąty poświęcony parafii „wspólnocie wspólnot” zawiera jednak zaledwie siedem punktów, i to bardzo ogólnych. Brakuje tutaj całościowego spojrzenia na budowę odnowionej parafii, która nie może ograniczać się jedynie do odnowy struktur. Zwracał na to uwagę już w latach siedemdziesiątych ubiegłego stulecia wybitny pastoralista – jeden z pionierów posoborowej odnowy Kościoła w Polsce – ks. Franciszek Blachnicki, dla którego świadomość posiadania przez duszpasterzy integralnej i organicznej wizji budowania wspólnoty lokalnej jawiła się jako jeden z kluczowych i podstawowych warunków realizacji soborowej *cura pastoralis*. Według Blachnickiego

tradycyjne podejście do duszpasterstwa nie ma wypracowanej „holistycznej koncepcji” duszpasterstwa⁸. Funkcjonuje bowiem podejście albo wybitnie aktywistyczne, koncentrujące się wokół szeregu różnych „akcji”, u których podstaw leży najczęściej lęk przed „próżnią”, albo też podejście problemowe, próbujące kompleksowo uchwycić jeden problem i systematycznie dążyć do rozwiązania. W konsekwencji wywołuje to u duszpasterzy z jednej strony niedosyt i niewystarczalność podejmowanych działań, z drugiej zaś strony wyczerpanie fizyczne i psychiczne⁹. Potrzebne jest więc podejście całościowe – holistyczne, którego punktem wyjścia jest cel bądź ideał, jaki chce się osiągnąć. Duszpasterz ogarnia wtedy całość procesu rozwojowego, który ma prowadzić do urzeczywistnienia ideału Kościoła-wspólnoty. Z tego też punktu widzenia ocenia sens i celowość poszczególnych akcji oraz próbuje rozwiązać problemy¹⁰. W związku z powyższym tym bardziej zasadne jest tworzenie projektów i programów odnowy duszpasterstwa parafialnego na bazie eklezjologii komunii, a zarazem spełniających założenia instrukcji. Wydaje się, że jednym z takich programów jest projekt budowania parafii „Nowa Wspólnota”.

Projekt „Nowa Wspólnota”

Blachnicki był przekonany, że „odnowa soborowa tak długo będzie fikcją, jak długo nie zejdzie na płaszczyznę parafii, jak długo nie wypracujemy modelu posoborowego duszpasterstwa parafialnego”¹¹. Dlatego też stworzony

⁸ F. Blachnicki, *Rekolekcje dla Wspólnoty Kapłanów Chrystusa Sługi*, Lublin 1991, s. 19. „Ciekawe – mówił Blachnicki – że w naszej formacji kapłańskiej i pastoralnej, właściwie w ogóle nie ma się na uwadze tego, co ma być głównym naszym zadaniem. Pokutuje trochę jeszcze koncepcja średniowieczna: nas przygotowuje się tylko żebyśmy byli kapłanami, to znaczy specjalistami od spraw świętych i dotyczących Boga, kultu i obrzędów, nauczania. Obojętnie gdzie kapłan jest, gdzie się go pośle, to kapłan równa się kapłan, to znaczy umie spowiadać, rozdzielać komunie świętą, umie mszę odprawić, głosić kazania i właściwie to wystarczy. W ogóle się nie bierze pod uwagę, czy on jest zdolny ogarniać całość i być przezbiterem, przewodniczącym wspólnoty. Właściwie nie ma do dzisiaj jakiejś „szkoły proboszczów”, to znaczy takiej formacji, która by przygotowała ludzi do tego zadania. To jest też bardzo poważny problem w naszej formacji. Tymczasem taka była świadomość w pierwotnym Kościele; zanim się mówiło o kapłanach, to najpierw się mówiło o przezbiterach. Ktoś dlatego przewodniczył Eucharystii i otrzymywał do tego uzdolnienia przez nałożenie rąk, że miał być tym, który wspólnotę lokalną całościowo obejmuje, ogarnia, pokieruje jej życiem, jej wzrostem. Dlatego przewodniczył Eucharystii, że przewodniczył życiu wspólnoty lokalnej, i odwrotnie” (tamże, 19-20).

⁹ F. Blachnicki, *Etapy realizacji wspólnotowego modelu parafii. Wizja Ruchu Światło-Życie*, „Koinonia” 1979, nr 2, s. 14; por. tenże, *Formacja służby liturgicznej jako jedna z form młodzieżowego deuterokatechumenatu w parafii*, „Collectanea Theologica” 46 (1976), f. 4, s. 49.

¹⁰ F. Blachnicki, *Koinonia-communio-wspólnota*, „Koinonia” 1979, nr 2, s. 9.

¹¹ F. Blachnicki, *Oaza Rekolekcyjna Diakonii Ruchu Światło-Życie*, Światło-Życie 1987, s. 146.

przez niego Ruch Światło-Życie miał być przede wszystkim środkiem i narzędziem do realizacji podstawowego celu, jakim jest żywa wspólnota lokalna¹². Projekt odnowy parafii „Nowa Wspólnota” jest próbą kontynuowania poszukiwań prowadzonych przez założyciela Ruchu Światło-Życie¹³. W jego opisie najpierw zostaną uściślone podstawowe pojęcia, a następnie zostanie ukazana droga obrazująca kolejne etapy jego realizacji.

A. Uwagi terminologiczne

W projekcie „Nowa Wspólnota” używane są pojęcia: „wspólnoty pierwotne”, „wspólnoty służebne”, „parafia – wspólnota wspólnot”. Wspólnoty pierwotne w niniejszej propozycji odniesione są do rodziny, parafii i narodu. Ta pierwsza ukształtowana jest przez sakrament małżeństwa, druga związana jest z sakramentem kapłaństwa i Eucharystii. W nich żyje i działa Kościół. Rodzina jest nazwana „domowym Kościołem” (por. KK 11; FC 21; KKK 1656), a wspólnota parafialna „ostatecznym umiejscowieniem Kościoła” (ChL 26).

Mówiąc o programie odnowy parafii, najpierw trzeba wskazać na rodzinę, która jest fundamentem życia Kościoła i państwa. Służba rodzinie oraz pomoc poszczególnym jej członkom powinna być priorytetem w działalności duszpasterskiej Kościoła. W szczególności należy pomóc rodzinie w odkryciu prawdy, że jest ona domowym Kościołem. W rodzinnej wspólnotcie Chrystus rozpoczął swoją ziemską misję i jej poświęcił najwięcej czasu. Także i dzisiaj chce mieszkać w rodzinach, napełniając jej członków swoim Duchem i uzdalniając ich do tworzenia prawdziwej komunii osób (por. FC 15).

Następną wspólnotą, która ma charakter „pierwotny” wobec innych wspólnot, jest parafia skupiona wokół swoich pasterzy. Ku niej przede wszystkim skierowany jest niniejszy program. Jest to „program odnowy parafii” i w ramach tego parafialnego działania dokonuje się służba rodzinie i społeczeństwu. Dlatego też kolejną wspólnotą mającą charakter „pierwotny” jest naród.

Naród jest wspólnotą, w której żyją wszyscy i za którą wszyscy są odpowiedzialni. W programie odnowy parafii istnieje odniesienie do obowiązków każdego członka wspólnoty wobec narodu i państwa, zwłaszcza poprzez odpowiednią formację sumienia i odpowiedzialność za innych. Istnieją również inne wspólnoty.

¹² F. Blachnicki, *Charyzmat „Światło-Życie” w służbie odnowy Kościoła lokalnego*, w: tenże, *Charyzmat „światło-Życie”. Teksty podstawowe*, Światło-Życie 1987, s. 76-77.

¹³ F. Blachnicki, *Parafia wspólnotą – wspólnoty w parafii*, „Biblioteka Animatora”, bmrw., z. I, s. 96-105. Por. J. Chrapek, *Od potrydenckiego do powatykańskiego modelu parafii*, „Collectanea Theologica” 49 (1979), f. 1, s. 141-150.

Oprócz wspólnot nazwanych „pierwotnymi” istnieją w parafii i w wymiarze ponadparafialnym inne wspólnoty. Mają one charakter pomocniczy. Są to rozmaite ugrupowania, np.: rada parafialna, grupy duszpasterskie, ruchy odnowy, stowarzyszenia, organizacje. Ich zadaniem jest służyć człowiekowi w tym, co dla niego pierwotne i podstawowe. Mają mu pomóc osiągać osobistą świętość, pogłębiać więzy łączące go z rodziną, uczyć uczestnictwa w życiu parafii, a także prowadzić go do odpowiedzialnego zaangażowania w świecie. Nigdy nie mogą one stawiać się ponad „wspólnotami pierwotnymi”, lecz zawsze w ich służbie.

Nie wszystkie jednak „wspólnoty służebne” mają taki sam charakter. Niektórym z nich trzeba przyznać wyróżnioną rolę. Można to uczynić, odwołując się do ewangelicznego wzoru. Podczas swej działalności Jezus zajmował się przede wszystkim formowaniem tych, którzy mieli głosić całemu światu Jego orędzie. Poświęcał wiele czasu na nauczanie rzesz, ale jeszcze więcej przeznaczał na formację swoich uczniów. Chciał, aby przebywali zawsze przy Nim, by wpoić im prawdę swojego orędzia nie tylko słowami, ale także poprzez przykład własnego życia i codzienne obcowanie. Oprócz Dwunastu Jezus wyznaczył także siedemdziesięciu dwóch uczniów. Był to drugi, nieco szerszy krąg osób, które uczestniczyły w posłudze Jezusa. Wokół Jezusa gromadzili się także ci, którzy przychodzili i odchodzili, przynosili chorych i słabych, stawiali pytania. Oni nie zatrzymywali się dłużej, lecz powracali do swoich zajęć, zabierając ze sobą słowa Jezusa i inne Jego dary. Byli też tacy, którzy nigdzie nie przychodzili, lecz do których Jezus przychodził. On wędrował z miasta do miasta, z wioski do wioski, szukając zaginionych owiec. Odnosząc powyższy opis do sytuacji parafialnej, można w ramach „wspólnot służebnych” wyróżnić: duszpasterską radę parafialną, wspólnoty religijne oraz wspólnoty świeckie.

W parafii najbardziej wyróżnioną „wspólnotą pomocniczą” jest parafialna rada duszpasterska (PRD). Chodzi tu o takie grono osób, dla których wzorem są apostołowie skupieni wokół Chrystusa. Zadania członków tej wspólnoty nie ograniczają się do „radzenia”, a misją proboszcza nie jest bycie kierownikiem w znaczeniu świeckim. Powinna ona być wspólnotą modlitewną, formacyjną i apostołską, prowadzącą innych, inspirującą i koordynującą wszystkie działania duszpasterskie w parafii. W ramach tej wspólnoty wyróżniona jest grupa kapłanów i katechetów, stanowiąc podstawowy „zespół duszpasterski”. Dotyczy to szczególnie większych parafii, w których liczba posługujących kapłanów i katechetów jest duża. Kapłani powinni w swoim życiu wspólnotowym dążyć do naśladowania grona apostołskiego. Ich styl życia w szczególny sposób winien promieniować na najbliższych współpracowników, na duszpasterską radę parafialną, inne wspólnoty służebne i całą parafię. Chrystus nie tylko powołał dwunastu apostołów, lecz także wybrał siedemdziesięciu dwóch uczniów. Byli oni przy Nim prawie zawsze, słuchali Jego nauk, a On zlecał im konkretne za-

dania apostolskie. Oni mogą być prawozorem tych wiernych świeckich, którzy w parafii są gotowi służyć swoimi talentami i czasem różnym dziełom duszpasterskim prowadzonym w parafii. Większość tych osób włącza się w jakąś grupę i posługuje razem z innymi. Część jednak posługuje indywidualnie, nie łącząc się z żadnym ruchem czy stowarzyszeniem. Istnieją więc we wspólnocie parafialnej „wspólnoty służebne” bezpośrednio związane z podstawowymi funkcjami religijnymi parafii, a więc misją prorocką, kapłańską i królewską. Uczestniczą one w głoszeniu Ewangelii, prowadzeniu formacji, przygotowywaniu liturgii, prowadzeniu dzieł miłosierdzia. W niniejszym opisie nazywamy je „wspólnotami religijnymi”.

Oprócz dwunastu apostołów i siedemdziesięciu dwóch uczniów byli też tacy, którzy przynosili chorych do Chrystusa, przychodzili na indywidualne rozmowy, dawali ofiary na potrzeby Mistrza i Jego uczniów i w inny sposób stykali się ze Zbawicielem. Także i dzisiaj są osoby podejmujące podobną działalność. Niekiedy łączą się one razem i działają wspólnie, prosząc o duchowe wsparcie kapłanów, choć charakter ich działalności nie jest wprost religijny. Są to grupy sportowe, teatralne, turystyczne i inne. Mają one także swoje miejsce w życiu parafii i są „wspólnotami służebnymi”, lecz dla odróżnienia ich od grup wprost zaangażowanych w misję zbawczą Chrystusa – mających za wzór siedemdziesięciu dwóch uczniów – zostały nazwane „wspólnotami świeckimi”.

Określenie „parafia – wspólnota wspólnot” jest różnie rozumiane. Niektórzy ukazują ten ideał w taki sposób, jakby tworzyły go przede wszystkim ruchy odnowy i stowarzyszenia. Według tej koncepcji parafia staje się bardziej „wspólnotą wspólnot”, gdy więcej tego rodzaju grup w niej posługuje. W takim opisie zdaje się jednak brakować istotnego elementu, mianowicie wyraźnego odniesienia do rodziny i Eucharystii jako istotnego elementu parafii. Dlatego w projekcie „Nowa Wspólnota” zaproponowane jest inne wyjaśnienie tego określenia. Najpierw jest w nim ukazane odniesienie do „wspólnot pierwotnych”. Parafia jest bowiem wspólnotą eucharystyczną złożoną przede wszystkim z członków wspólnot rodzinnych. Parafia przyjmuje i rozwija ten dar, gdy każda rodzina staje się autentycznym domowym Kościołem, a każde zgromadzenie eucharystyczne objawieniem prawdy o Kościele, który żyje i działa w parafii.

Określenie „parafia – wspólnotą wspólnot” odnosi się także do „wspólnot służebnych”. Pomagają one człowiekowi żyjącemu w rodzinie, przychodzącemu na Eucharystię i pracującemu w świecie. Mają się przyczynić do tego, by życie człowieka w każdej z tych wspólnot było piękne, autentyczne i szczęśliwe. Można wskazać dwa kierunki działania tych wspólnot: *ad intra* oraz *ad extra*. Działania dla wspólnoty parafialnej zawierają się w posłudze różnorodnych diakonii: szczególnie diakonii ewangelizacji, deuterokatechumenatu, liturgii, modlitwy, słowa, wspólnoty rodzinnej, środków przekazu. Wyróżnioną rolę pośród tych diakonii pełni parafialna rada duszpasterska, w której posługu-

ją obok najbliższych współpracowników proboszcza przedstawiciele różnych diakonii.

Istotnym elementem w tym projekcie jest mała grupa prowadzona przez animatora, ukształtowana na wzór wspólnoty Dwunastu skupionych wokół Chrystusa. Wzajemne relacje w grupie formacyjnej i diakonijnej opierają się na wspólnej modlitwie, dzieleniu się słowem Bożym, wzajemnym świadectwie, wspólnotowym podejmowaniu apostoelskich inicjatyw. Wspomniane diakonie stanowią najbardziej wewnętrzny i skupiony wokół proboszcza krąg osób. Następny krąg stanowią uczestnicy formacji katechumenalnej, dalszy obejmuje wiernych, którzy „przychodzą i odchodzą”, a na ewangelizacyjnych obszarach życia parafialnego znajdują się, którzy nie wierzą. Wszystkie te wspólnoty mają też swoje ukierunkowanie misyjne, w stronę kultury, gospodarki, polityki, w stronę tego świata. Jest to ich posługa *ad extra*. Mają nieść dar miłości, sprawiedliwości, wolności i pokoju.

B. Opis drogi

Proponowany projekt odnowy parafii ma cztery etapy. Na każdym z nich istnieją wymagania, które trzeba spełnić, oraz cele, które należy osiągnąć. Kolejne etapy drogi nie są wybrane przypadkowo. Czerpią one swój wzór z życia i działalności Chrystusa: powołanie uczniów, ich formacja, umacnianie ich wiary po zmartwychwstaniu oraz posłanie do świata w dzień Pięćdziesiątnicy. Taką drogę przeszła pierwsza grupa uczniów skupiona wokół Chrystusa. Są oni pierwowzorem Kościoła. Dziś tą grupą uczniów jest cała parafia, a w niej poszczególni jej członkowie.

Odwołując się do tego ewangelicznego wzoru, można określić pierwszy etap odnowy parafii jako czas „powoływania” uczniów. Drugim etapem jest ich systematyczna „formacja”, będąca wprowadzaniem w ewangeliczny styl życia. Etap trzeci to „umocnienie” w wierze przez modlitwę, a czwarty ma charakter „posłania” w mocy Ducha Świętego. Poszczególne etapy oddzielone są ważnymi wydarzeniami. Dla apostołów były nimi: usłyszenie głosu wzywającego Chrystusa, pójście za Nim, męka i zmartwychwstanie Chrystusa, zesłanie Ducha Świętego. Na drodze odnowy parafii są także wyróżnione trzy szczególne lata. Oznaczają one zakończenie pewnego etapu drogi i rozpoczęcie nowego.

Celem pierwszego etapu – „powoływania uczniów” – jest wprowadzenie w krwioobieg życia parafialnego najbardziej podstawowych elementów ewangelizacyjnych. Na tym etapie słowo „ewangelizacja” odnoszone jest do ludzi, którzy wierzą w Boga. Główny akcent orędzia ewangelizacyjnego skierowany jest więc na słowo „powołanie”. Jest to czas ponownego odkrywania powołania do świętości, do życia małżeńskiego i rodzinnego, a także do włączenia się w gru-

pę uczniów Pana. Realizacja wskazanego celu dokonuje się różnymi drogami. Jedną z nich jest prowadzenie rekolekcji ewangelizacyjnych. Na nich skupia się najpierw niniejszy program. W ciągu kilku lat pracy parafia powinna osiągnąć zdolność prowadzenia takich rekolekcji. Charakteryzują się one kilkoma cechami. Rekolekcje prowadzi zespół, a raczej zespoły parafialne, pod kierunkiem rekolekcyjisty. Głosi on orędzie ewangelizacyjne, a każdy z zespołów spełnia wyznaczone dla niego zadania.

W omawianym programie „zespołem ewangelizacyjnym” jest PRD. Ona troszczy się o dających świadectwo, grupy modlitewne, zespoły śpiewacze. PRD, chcąc być współtwórcą takich rekolekcji jako „zespół ewangelizacyjny”, musi się do tego zadania przygotowywać kilka lat. Grono to ma się coraz bardziej upodabniać do grona Dwunastu skupionych wokół Mistrza. Proboszcz jako mistrz życia ewangelicznego ma zarażać tym życiem członków rady parafialnej. Pod jego kierunkiem przeżywają oni odpowiednią formację, dzięki której wszyscy zbliżają się do ewangelicznego wzoru. Proboszcz razem z nimi się modli i razem podejmuje ewangelizacyjne dzieła w parafii. Każdy z członków tego zespołu jest nie tylko „doradcą”, lecz także apostołem. Podejmuje odpowiedzialność za konkretny odcinek ewangelizacyjnych dzieł, jakie są prowadzone w parafii.

Wraz z PRD przygotowują się inne grupy parafialne. Współuczestniczą one w przygotowywaniu i prowadzeniu rekolekcji, przede wszystkim jednak mają być zdolne przyjąć nowych członków, stworzyć im klimat wzrostu duchowego, zaproponować formację i posługę. Same rekolekcje ewangelizacyjne służą przede wszystkim obudzeniu i ożywieniu osobistej wiary w Jezusa jako Pana, Zbawiciela i Mistrza. Ze szczególną mocą powinno w nich zabrzmieć słowo „Pójdź za Mną”, będące przede wszystkim wezwaniem do świętości realizowanej we wspólnocie. Dla apostołów „Pójdź za Mną” oznaczało także włączenie się w grono Dwunastu, dlatego pójście za Chrystusem to także odkrywanie swego miejsca w Kościele.

Wprowadzenie w rytm życia parafii nowego typu rekolekcji nie może się dokonać nagle i niespodziewanie. Nie może też oznaczać całkowitego zaniku tradycyjnej formy przeżywania rekolekcji. W ciągu kilku lat przygotowania do rekolekcji ewangelizacyjnych dokonuje się stopniowe ukazywanie członkom wspólnoty parafialnej jej ważnych elementów. Poszerza się więc zakres współpracy kapłana i świeckich w sprawach ewangelizacyjnych. Szczególnym czasem wprowadzania w rytm życia parafii nowych elementów są: rekolekcje adwentowe i wielkopostne, przeżycie Triduum Paschalnego, odpust parafialny i inne ważne wydarzenia dla parafii. Proboszcz wraz z PRD, kierując się roztropnym rozeznaniem, decyduje, kiedy jakie elementy wprowadzić.

Rekolekcje odgrywają w każdej wspólnocie i w każdym działaniu Kościoła istotną rolę. Trudno sobie wyobrazić formację seminaryjną lub zakonną bez

rekolekcji. Nie sposób też nie docenić znaczenia rekolekcji oazowych i innych, jakie odbywają się od wielu lat w Polsce. Także w dziele odnowy parafii należy przyznać należne miejsce rekolekcjom. Każde rekolekcje to ważny krok w wyznaczonym kierunku. W omawianych tu rekolekcjach wszystkie grupy parafialne podejmują określone zadania w czasie rekolekcji. Z roku na rok zakres tych zadań się poszerza, doświadczeń przybywa, a współpraca się zacieśnia. Są odpowiedzialni za: grupy modlitewne, przygotowanie śpiewów, informacje o rekolekcjach, funkcje liturgiczne i inne potrzebne działania. Stopniowo w przeżycie rekolekcji włączane są świadectwa. Najpierw może to być odczytanie świadectw przygotowanych przez inne osoby, a z czasem także dzielenie się osobistym doświadczeniem modlitwy, spotkania z Bogiem, pokuty, nawrócenia, świętowania niedzieli, pomocy chorym, prowadzenia dzieł apostołskich itp.

Zaangażowanie wiernych świeckich w działania ewangelizacyjne objawia się także w niedzielnej Eucharystii. Również w tym cotygodniowym przeżyciu, mającym tak istotne znaczenie dla życia Kościoła, stopniowo powinno się pojawiać coraz więcej elementów ewangelizacyjnych. Dlatego z roku na rok należy poszerzać zaangażowanie poszczególnych grup parafialnych oraz innych osób w funkcje liturgiczne i formację liturgiczną.

Gdy wszystkie „wspólnoty służebne” znają już ewangelizacyjny sposób przeżywania rekolekcji oraz podejmowania innych podobnych dzieł w parafii, planowane jest rozpoczęcie „nowych dzieł ewangelizacyjnych”. Ma ono miejsce wtedy, gdy PRD wraz z innymi „wspólnotami służebnymi” jest w stanie podjąć opisane poniżej zadania. Pierwszym z nich jest przeprowadzenie jednego lub kilku z następujących form ewangelizacji: rekolekcje ewangelizacyjne „Ad Christum Redemptorem” opracowane przez ks. F. Blachnickiego; seminarium Odnowy w Duchu Świętym – forma wypracowana przez wspólnoty odnowy charyzmatycznej; działania nazwane „bombą ewangelizacyjną”, proponowane przez system komórek parafialnych; inne formy rekolekcji ewangelizacyjnych. Z tym zadaniem ściśle związane jest następne, czyli współpraca wszystkich zespołów, grup, ruchów, stowarzyszeń. Konieczny jest wśród nich jasny podział zadań w przygotowaniu i prowadzeniu rekolekcji i innych działań ewangelizacyjnych. Grupy te w ciągu kilku lat przygotowania „docierają się”, uczą się współpracy i swego miejsca w parafii. Ale to nie koniec zaleceń dla chętnych.

Kolejnym wymogiem jest zdolność członków wspólnoty do dawania słownego świadectwa o swojej wierze. Formacja świadków, a także wychowanie parafii do słuchania świadectw to proces długi i trudny. Jest on jednak tutaj postawiony jako warunek. Bez osiągnięcia tej zdolności wspólnota parafialna nie potrafi podjąć „nowych dzieł ewangelizacyjnych”. Świadectwo jest bowiem jedną z istotnych cech tej „nowości”. Kolejnym znakiem osiągnięcia zdolności parafii do podjęcia wskazanych działań jest zaistnienie w niedziel-

nej Eucharystii autentycznych zespołów odpowiedzialnych za poszczególne funkcje liturgiczne.

W końcu proboszcz wraz z PRD na podstawie powyższych kryteriów ocenia, czy parafia posiada już zdolność do działania. Jeśli tak, to ogłasza dla wszystkich parafian rok „rozpoczęcia nowych dzieł ewangelizacyjnych”. Od pierwszej niedzieli Adwentu do uroczystości Chrystusa Króla Wszechświata prowadzone są w parafii różne dzieła ewangelizacyjne (wspomniane wyżej formy rekolekcji, seminaria odnowy lub inne rodzaje działań ewangelizacyjnych). Są one skierowane przede wszystkim do osób, które chodzą do kościoła w celu pogłębienia ich osobistej relacji z Chrystusem oraz wzbudzenia w nich pragnienia dalszej formacji prowadzącej do dojrzałości w wierze. Niektórzy z nich włączają się w parafialne „wspólnoty religijne” lub „wspólnoty świeckie”.

Parafia, która dzięki systematycznej pracy osiągnęła zdolność prowadzenia rekolekcji ewangelizacyjnych oraz innych dzieł o podobnym charakterze, może teraz więcej czasu poświęcić sprawie formacji, szczególnie formacji w grupach. Jest to specyfiką drugiego etapu drogi odnowy parafii. Formacja wiernych w parafii dokonuje się na wielu płaszczyznach: w rodzinie, na katechezie, w niedzielnej Eucharystii, we „wspólnotach służebnych”. Prowadzona jest katecheza, głoszone są homilie, odbywają się rekolekcje, każda z grup ma jakąś swoją formację. Czy może się tu pojawić coś nowego? Co tutaj można „odnawiać” lub „ubogacać”?

Jak w każdej dziedzinie, tak i w tej trzeba uważniej przyjrzeć się sposobowi formacji, jaką prowadził Jezus w Ewangelii, i bardziej przeniknąć prowadzone w parafii dzieło formacyjne duchem ewangelicznym oraz „metodami ewangelicznymi”. Oznacza to prowadzenie wiernych do coraz większego zjednoczenia z Chrystusem i udziału w Jego misji, proponując każdej grupie formacyjnej przejście podobnej drogi, jaką Jezus prowadził uczniów: od wezwania „Pójdź za mną” poprzez trwanie w gronie uczniów, następnie w oczekiwaniu na zesłanie Ducha Świętego, aż po przyjęcie tego Ducha i włączenie się w dzieło ewangelizacji świata „Idźcie na cały świat”. Poza tym potrzeba włączania coraz więcej odpowiednio przygotowanych osób świeckich do prowadzenia dzieła formacji w parafii. Chodzi o świadków, którzy autentycznie przeżywają swoją wiarę. W miarę wzrostu w posługiwaniu stają się oni animatorami życia wiary wspierającymi parafialne dzieło prowadzenia ludzi do świętości.

Drugim etapem programu odnowy parafii jest więc przepojenie parafialnych dzieł formacyjnych ewangelicznym wzorem. Każdy wierny powinien przejść nie „jakąś formację”, lecz „drogę uczniów Pana”. Zawsze prowadzi ona od „pójdź za Mną” do „przyjmij Ducha Świętego i idź dawać o Mnie świadectwo”. Zależnie od rodzaju daru lub zadania może to być formacja dłuższa, będąca nowym doświadczeniem, lub krótsza, bazująca na wcześniejszych przeżyciach. Nie może jednak tej formacji braknąć ani też nie może się ona

ograniczyć do „kursu”, „instruktażu”, „przyuczenia” lub innego podobnego działania.

Szczególne znaczenie w tym okresie odnowy ma przygotowanie animatorów zdolnych do kompetentnego włączenia się w różne dzieła formacyjne prowadzone w parafii. Tych dzieł jest wiele i mają różny charakter, dlatego też animatorów potrzeba wielu i to o różnych kwalifikacjach. Ich wspólną i podstawową cechą musi jednak pozostać zdolność bycia świadkiem Chrystusa. Wśród dzieł formacyjnych, które domagają się obecności większej liczby dobrze przygotowanych animatorów spośród dorosłych i młodzieży, trzeba wyróżnić przygotowanie do sakramentów świętych oraz do odpowiedzialności za „wspólnoty służebne”. Z tych właśnie wspólnot najczęściej wychodzą dobrze uformowani animatorzy, na których może liczyć kapłan i katecheta. Trzeba więc tym bardziej troszczyć się o ich autentyczną formację wewnątrz grupy zgodnie z przyjętym przez nich programem. Szczególną uwagę trzeba otoczyć osoby pełniące posługę świadków bierzmowania. Dzisiaj poświęca się im zbyt mało uwagi. Parafia, która będzie w stanie co roku uformować prawdziwych świadków dla kandydatów do bierzmowania, ma szansę szybko stać się dynamiczną i żywotną parafią, pełną ewangelicznego ducha.

Posługa animatorów na wszystkich odcinkach życia parafii, a szczególnie w prowadzeniu formacji braci i siostr, to pewien wyznacznik dokonującej się odnowy parafii. Pojawia się w niej w większym niż dotychczas stopniu nowy element. Obok nauczania rzesz i rozmów indywidualnych nowego znaczenia nabiera trzeci rodzaj działania wynikający z relacji mistrz - uczniowie: spotkania w grupach. Na pierwszym etapie odnowy parafii obraz „Mistrz - uczniowie” odniesiony był jako wymaganie do relacji „proboszcz - PRD”. Na drugim etapie odnowy ta relacja powinna zaistnieć na wszystkich najważniejszych odcinkach formacyjnych w parafii.

Umiejętność dzielenia się sprawami wiary, rozwijana w grupach, powinna promieniować także na życie rodzinne. Jeśli rodziny dojrzeją do tego, aby w nich przeżywana była formacja poprzez wspólną modlitwę, czytanie Pisma Świętego, omawianie dzieł apostoelskich prowadzonych w parafii, to powinno nastąpić zmniejszenie spotkań pozarodzinnych. Tamte bowiem zawsze pełnią rolę „służebną” i o tyle są potrzebne, o ile służą członkom rodziny w ich osobistym rozwoju, w ich odpowiedzialności za swoją rodzinę, a także w ich zaangażowaniu w świecie.

Parafia, która spełni powyższe wymagania, może rozpocząć „nowe dzieła formacyjne”. PRD oceni, kiedy zaistnieje taka sytuacja. Przedmiotem weryfikacji są: sposób przygotowania do sakramentów świętych, charakter formacji we „wspólnotach służebnych” oraz istnienie animatorów w każdym dziele formacyjnym. Jeśli te warunki są spełnione, PRD może podjąć decyzję o rozpoczęciu „nowych dzieł formacyjnych”. Tym rozpoczęciem są specjalne celebra-

cje i inne działania trwające cały rok. Jest to szczególnie rok, gdyż wspólnota parafialna osiągnęła nową zdolność uobecniania pośród siebie ewangelicznego wzoru. Powinna go pilnie strzec i pielęgnować w następnych latach.

Kolejny etap programu odnowy parafii to przeniknięcie życia parafialnego tymi doświadczeniami, jakie stały się udziałem apostołów po zmartwychwstaniu, a przed zesłaniem Ducha Świętego. Celem tego etapu jest wprowadzenie w krwioobieg życia wierzących radości paschalnej, a także wielkiego wyczekiwania na nowe wylanie Ducha Świętego.

Człowiek na każdym etapie życia potrzebuje otwierania oczu na obecność Pana, nadziei, która dodaje mu skrzydeł i umiejętności świętowania zwycięstwa Chrystusa. Chrześcijanie smutni, bez nadziei, pozbawieni umiejętności świętowania nie są autentycznymi chrześcijanami. Czas paschalny nie jest głosem nowego orędzia o Bogu i człowieku. Jest raczej spojrzeniem na wszystko, co człowiek poznał wcześniej z perspektywy zmartwychwstania i zwycięstwa Chrystusa. Szczególnym znakiem obecności tego pierwiastka życia są radosne celebracje niedzielnej Eucharystii. Radosny śpiew, uważne słuchanie słowa Pana, ochotne oddanie się Jemu w ofierze, pełne miłości zjednoczenie z Nim w Komunii Świętej to oznaki dojrzałego życia chrześcijańskiego.

Drugi obraz, który powinien inspirować wszystkich zaangażowanych w dzieło odnowy parafii, to apostołowie wraz z Maryją zgromadzeni w Wieczerniku. W kontekście omawianego tu programu chodzi przede wszystkim o członków PRD, osoby należące do innych „wspólnot służebnych”, animatorów włączających się w dzieła ewangelizacyjne i formacyjne. W tym trzecim okresie odnowy parafii wszyscy gromadzą się przede wszystkim na modlitwie i celebracjach, w których dzięki głoszonemu słowu i kontemplowanym znakom, wszyscy mogą lepiej rozumieć dar, na który czekają. Tym darem jest namaszczenie Duchem Świętym zespołów i wspólnot, które mają podjąć dzieło „wielkiej ewangelizacji”. Po kilku lub nawet kilkunastu latach pracy ma miejsce rozpoczęcie „wielkiej ewangelizacji”. Jest ona skierowana ku osobom, które nie chodzą do kościoła i są daleko od Boga. Jest to dzieło parafialne, w którym uczestniczą liczne zespoły i grupy umiejące ze sobą współpracować, zdolne do przyjęcia nowych członków i zaproponowania im „drogi apostołów”. Rozpoczęcie „wielkiej ewangelizacji” ma miejsce po roku modlitewnym, w którym wszyscy wzywają Ducha Świętego, podejmują post i inne działania będące przyzywaniem Mocy z wysoka.

Ostatni, czwarty etap odnowy parafii zawiera się w słowie „misja”. Rozpoczęcie „wielkiej ewangelizacji” to wprowadzenie w życie wspólnoty parafialnej doświadczeń apostołów opisanych w Dziejach Apostolskich. Umocnieni Duchem Świętym współczesni chrześcijanie idą do tych, którzy Chrystusa jeszcze nie znają lub Go zgubili, i dają o Nim świadectwo. Pamięć o tych, którzy nie chodzą do kościoła, istnieje zawsze w parafii. Nie ustaje modlitwa, w której

Kościół prosi Boga w ich intencji. Trwają też różne mniejsze działania zmierzające do przybliżenia im wiary. Na tym etapie odnowy wszystkie te działania nabierają nowego dynamizmu. Włączają się w nie członkowie parafii po przejściu odpowiedniej formacji i ożywieniu osobistej wiary.

Jeśli przez kilka lub kilkanaście lat był w parafii realizowany program „Nowa Wspólnota”, to niewątpliwie nastąpiło też pewne zmęczenie tego typu działaniem. Parafia ubogacona ożywieniem dzieł ewangelizacyjnych, formacyjnych, modlitewnych i apostolskich, będzie zapewne żyć przez pewien czas zwyczajnym rytmem roku liturgicznego. Jednak dla niej „zwyczajność” będzie oznaczać stałą ewangelizację, autentyczną formację, wielkie rozmodlenie i gorliwą troskę o niesienie Chrystusa tym, którzy Go nie znają. „Zwyczajne” życie człowieka i wspólnoty może z czasem być zagrożone trwaniem w utartych schematach, formalizmem, brakiem zapału. Jeśli tak się stanie, to niewątpliwie trzeba będzie podjąć kolejny trud ożywienia życia parafialnego. Podstawowe pytanie będzie brzmiało tak samo: Czy możemy wierniej naśladować wzór, jaki nam zostawił Jezus? Podejmą go jednak nowi ludzie w nowym kontekście życia społecznego.

Zakończenie

Instrukcja *Nawrócenie duszpasterskie wspólnoty parafialnej w służbie misji ewangelizacyjnej Kościoła* z pewnością może być ważną inspiracją w realizowaniu nawrócenia pastoralnego na *plaszczyźnie* wspólnoty parafialnej. Jako że zagadnienie budowania parafii „wspólnoty wspólnot” potraktowała bardziej życzeniowo, nie pokazując konkretnych rozwiązań, tym bardziej jawi się potrzeba konkretnych projektów realizacji parafii w duchu Vaticanum II. Jak wskazuje teoria i praktyka duszpasterska, parafię można przekształcić we wspólnotę tylko przez tworzenie w niej małych grup i za pośrednictwem małych grup. Oznacza to, że nie istnieje jakaś bezpośrednia droga do przekształcenia masy członków parafii we wspólnotę. Nie wystarcza więc sama informacja i organizacja¹⁴. Przede wszystkim potrzeba partycypacji i świadectwa zdolnego wzbudzić życie. „Wspólnota jest wynikiem relacji między osobami –

¹⁴ F. Blachnicki, *Parafia wspólnotą – wspólnoty w parafii...*, dz. cyt., s. 95–96. „Procesu życiowego nie można zastąpić organizacją. Nie można ogłosić z ambony, że ma się uformować grupa, której daje się do ręki program i wytyczne. To jest pokusa. Zamiast partycypacji, czyli uczestnictwa w życiu, chcemy osiągnąć to samo na drodze organizacji i administracji [...]. Właściwy rozwój Kościoła idzie przez uczestnictwo w życiu nowym, które otrzymujemy dzięki Duchowi Świętemu. Z uczestnictwa rodzi się świadectwo, które ma moc włączania innych do wspólnoty”. Zob. tenże, *Etapy realizacji wspólnotowego modelu parafii. Wizja Ruchu Światło-Życie*, „Koinonia” 1979, nr 2, s. 17.

a to muszą być relacje konkretne, nie jakaś mglista idea jedności¹⁵. Musi więc najpierw w parafii być zaczyn – żywa komórka, czyli środowisko chrześcijan, które może zaspokoić potrzeby swoich członków w zakresie życia chrześcijańskiego¹⁶. Tradycyjna, potrydencka struktura parafii nie jest jednakże w stanie tego zrobić¹⁷. Potrzeba więc wspólnot podstawowych oraz małych grup, których członkowie spotykają się ze sobą i otwierają ku sobie w postawie dawania siebie¹⁸.

W oparciu o soborową wizję Kościoła możliwa jest całościowa i organiczna koncepcja *cura pastoralis*, pojęta jako proces budowania Kościoła we wspólnocie lokalnej. Proces urzeczywistniania się Kościoła rozpoczyna się od ewangelizacji, która inicjuje procesy wyzwolenicze w ludziach i danym środowisku. Kolejnym etapem jest wdrażanie – poprzez formację katechumenalną – do życia w eklezjalnej wspólnocie. Dlatego też głównym wnioskiem wpływającym z faktu, że Kościół urzeczywistnia się w konkretnych, lokalnych wspólnotach, jest postulat, by całe duszpasterstwo było tak przebudowane, aby służyło formowaniu wspólnot życia chrześcijańskiego. Ich rola w kształtowaniu życia parafialnego – zwłaszcza po pandemii – jest nie do przecenienia. Wprowadzanie w życie eklezjologii komunii – zwłaszcza w praktyce życia parafialnego – ciągle domaga się zrozumienia, zgłębiania i konsekwentnej realizacji tym bardziej, iż

¹⁵ F. Blachnicki, *Oaza Rekolekcyjna Diakonii Ruchu Światło-Życie...*, dz. cyt., s. 115.

¹⁶ „Jest to zasada, od której zaczął Chrystus. Najpierw stworzył żywą komórkę wspólnoty apostołskiej, a potem, gdy apostołowie zakładali Kościoły, zaczynali od tworzenia Kościoła domowego, małej wspólnoty podstawowej” (tamże).

¹⁷ „Typowa przeciętna parafia liczy około 1-1,5 tysiąca rodzin, a więc 5-6 tysięcy osób. Jak taka parafia funkcjonuje? Jakie są przejawy jej życia, działania? Przede wszystkim niedzielna Msza św., odprawiana 5, 6-7 razy. Uczęszcza na nią regularnie tylko pewien procent wiernych. Jest czytane Słowo Boże, są pewne ogłoszenia dotyczące życia parafialnego, jest okazja do spowiedzi [...]. Jest pewna działalność dotycząca części parafian – przede wszystkim katecheza dzieci i młodzieży, stanowe nabożeństwa, działa kancelaria parafialna [...]. Jest pewien punkt centralny, są zgromadzenia obejmujące część wiernych i są pewne kontakty, ale w konsekwencji rola parafii sprowadza się do roli punktu usługowego, który świadczy usługi dla ludności. Na ogół jeszcze wielu ludzi korzysta z usług religijnych, ale parafia nie jest jeszcze środowiskiem życia, nie stwarza warunków do istnienia interakcji”. Zob. F. Blachnicki, *Koinonia-communio-wspólnota...*, dz. cyt., s. 10-11.

¹⁸ Na znaczenie wspólnot podstawowych w odnowie duszpasterstwa parafialnego zwrócił już uwagę Paweł VI w adhortacji *Evangelii nuntiandii* (nr 57-58). Podobnie Jan Paweł II w adhortacji *Christifideles laici* (nr 26). Rolę wspólnot podstawowych dostrzegł także II Polski Synod Plenarny. W dokumencie *Potrzeba i zadania nowej ewangelizacji* czytamy: W kształtowaniu wspólnotowego modelu parafii „wielką rolę mogą odgrywać kościelne wspólnoty podstawowe, czyli wspólnoty sąsiedzkie, w których z Pismem Świętym w ręku ludzie głębiej poznają swoją wiarę i przeżywają swoje chrześcijaństwo. W dobrze funkcjonujących parafiach właśnie one powinny stawać się najbliższą każdemu katolikowi, najbardziej «rodzinną» małą wspólnotą kościelną. We wspólnotach podstawowych i poprzez nie świeccy mogą realizować swoją podmiotowość w Kościele” (pkt 44).

nic nie straciła ona na aktualności, w pełni wpisując się zarówno w teorię, jak i w praktykę w nawrócenie duszpasterskie współczesnego Kościoła postulowane przez papieża Franciszka i wyrażone w instrukcji o parafiach w służbie ewangelizacji.

Bibliografia

Alberich E., Binz A., *Forme e modelli di catechesi con gli adulti*, Editrice Di Ci, Leumann, Torino 1995.

Benz F., *Seelsorge in einer pluralistischen Gesellschaft*, Freiburg im Br., 1967.

Biela B., „Czynić Kościół domem” – ku holistycznej wizji urzeczywistnienia wspólnoty parafialnej, w: *Teologia w służbie społeczności górnośląskiej*, red. M. Kubista-Wróbel, Katowice 2003, s. 13-30.

Biela B., *Pastoralne nawrócenie w teorii i praktyce parafialnej*, Wydawnictwo Emmanuel, Katowice 2014.

Blachnicki F., *Formacja służby liturgicznej jako jedna z form młodzieżowego deuterokatechumenatu w parafii*, „Collectanea Theologica” 46 (1976), f. 4, s. 87-93.

Blachnicki F., *Etapy realizacji wspólnotowego modelu parafii. Wizja Ruchu Światło-Życie*, „Koinonia”. Biuletyn odnowy parafii, 1979, nr 2, s. 12-20.

Blachnicki F., *Koinonia-communio-wspólnota*, „Koinonia”. Biuletyn odnowy parafii, 1979, nr 2, s. 8-11.

Blachnicki F., *Charyzmat Światło-Życie. Teksty podstawowe*, Światło-Życie 1987.

Blachnicki F., *Charyzmat „Światło-Życie” w służbie odnowy Kościoła lokalnego*, w: tenże, *Charyzmat Światło-Życie. Teksty podstawowe*, Światło-Życie 1987, s. 66-77.

Blachnicki F., *Oaza Rekolekcyjna Diakonii Ruchu Światło-Życie*, Światło-Życie 1987.

Blachnicki F., *Ewangelizacja według planu „Ad Christum Redemptorem”*, Światło-Życie 1988.

Blachnicki F., *Rekolekcje dla Wspólnoty Kapłanów Chrystusa Sługi*, Wydawnictwo Światło-Życie, Lublin 1991.

Blachnicki F., *Parafia wspólnotą - wspólnoty w parafii*, „Biblioteka Animatora”, bmrw., z. 1, s. 86-110.

Cappellaro J.B., *Ewangelizować: zadanie dla wszystkich czy doświadczenie niektórych?*, Wydawnictwo Notus, Kielce 2000.

Chrapek J., *Od potrydenckiego do powatykańskiego modelu parafii*, „Collectanea Theologica” 49 (1979), f. 1, s. 141-150.

Galagher M., *Participation in RENEW: Why and Why Not?*, „The Living Light” 21 (1984), nr 4, s. 320-327.

Fallico A., *Projekt parafii jako wspólnoty wspólnot – w świetle „Christifideles laici” Jana Pawła II*, Wydawnictwo Jedność, Kielce 1995.

Franciszek, *Adhortacja apostolska Evangelii gaudium o głoszeniu Ewangelii w dzisiejszym świecie* (Watykan, 24 XI 2013).

Jan Paweł II, *Adhortacja apostolska Christifideles laici o powołaniu i misji świeckich w Kościele i świecie* (Watykan, 30 XII 1988).

Kamiński R. (red.), *Teologia pastoralna*, t. 2, Wydawnictwo Atla 2, Lublin 2002.

Kongregacja ds. Duchowieństwa, *Nawrócenie duszpasterskie wspólnoty parafialnej w służbie misji ewangelizacyjnej Kościoła*, Watykan 2020.

Macchioni A.G., *Ewangelizacja w parafii. Metoda „komórek”*, Wydawnictwo WAM, Kraków 1997.

Martin C., *RENEW, Leadership Book*, New York-Ramsey 1980.

Martini De N., *Parrocchia 2000. Una risposta concreta all'appello Della nova evangelizzazione*, Torino 1993.

Nowak M. (opr.), *Od Masy do Ludu Bożego. Projekt duszpasterski odnowy parafii*, Warszawa 1994.

Nowak M., *O nową wizję parafii*, Wydawnictwo Więzi, Warszawa 1994.

Paweł VI, *Adhortacja apostolska Evangelii nuntiandii o ewangelizacji w świecie współczesnym* (Watykan, 8 XII 1975).

Polak M., *Parafia dzisiaj. Podstawy i kierunki duszpasterskiej odnowy*, Wydawnictwo UAM, Poznań 2007.

Potrzeba i zadania nowej ewangelizacji na przełomie II i III Tysiąclecia Chrześcijaństwa, w: *II Polski Synod Plenarny(1991-1999)*, Pallottinum, Poznań 2001, s. 9-28.

Slipek L., *Parafia jakiej pragnę*, Biblioteka Więzi, Warszawa 2001.

Watykańska instrukcja o parafiach na służbie ewangelizacji, <https://m.katolik.pl/watykanska-instrukcja-o-parafiach-na-sluzbie-ewangelizacji,34228,794,->

news.html (dostęp: 24.06.2022).

Vanzan P., Auletta A., *La parrocchia per la nova evangelizzazione: tra corresponsabilità e partecipazione*, AVE, Roma 1998.

Zulehner P.M., *Pastoraltheologie B. 2. Gemeindepastoral*, Patmos Verlag, Düsseldorf 1991.

Żądło A., *Jaka parafia na nasze czasy*, Wydawnictwo Jedność, Kielce 1994.

Żądło A., *Parafia w trzecim tysiącleciu*, Wydawnictwo Notus, Kielce 1999.

Żądło A., *Współczesne propozycje odnowy parafii*, w: *Teologia pastoralna*, t. 2, red. R. Kamiński, Wydawnictwo Atla 2, Lublin 2002, s. 98-104.

Streszczenie

PROGRAM ODNOWY PARAFII
„NOWA WSPÓLNOTA”
W KONTEKŚCIE WATYKAŃSKIEJ INSTRUKCJI
O PARAFIACH W SŁUŻBIE EWANGELIZACJI (29 VI 2020)

W dokonujących się w szybkim tempie procesach cywilizacyjnych odnowa wspólnot parafialnych, aby „były one bliżej ludzi i były środowiskami żywej komunii i uczestnictwa oraz ukierunkowały się całkowicie na misję”, staje się nagłym wyzwaniem (*Evangelii gaudium* 28). W to wyzwanie wpisuje się instrukcja Kongregacji ds. Duchowieństwa *Nawrócenie duszpasterskie wspólnoty parafialnej w służbie misji ewangelizacyjnej Kościoła* (29 VI 2020 r.), podejmująca współczesne kwestie kształtowania życia parafialnego. W jej kontekście artykuł przedstawia program odnowy parafii „Nowa Wspólnota”, który wyrósł na bazie wizji pastoralnej ks. Franciszka Blachnickiego. Projekt ten, mimo iż powstał na początku tego tysiąclecia, w pełni wpisuje się w pastoralne nawrócenie, do którego wzywa papież Franciszek.

Słowa kluczowe: odnowa parafii, ewangelizacja, duszpasterskie nawrócenie, „Nowa Wspólnota”

Summary

„NEW COMMUNITY”
PARISH RENEWAL PROGRAMME IN THE CONTEXT OF THE VATICAN
INSTRUCTION ON PARISHES IN THE SERVICE OF EVANGELISATION
(29 VI 2020)

In the face of rapid civilization changes a renewal of parish communities that aims to be “nearer to people, to make [parishes] environments of living communion and participation, and to make them completely mission-oriented” (*Evangelii gaudium* 28) becomes a pressing challenge. This challenge is inscribed in the instruction „The pastoral conversion of the Parish community in the service of the evangelising mission of the Church” of the Congregation for the Clergy. The instruction deals with the contemporary issues related to shaping parish life. The article uses the context of the instruction to present the “New community” parish renewal programme based on the pastoral vision proposed by Father Franciszek Blachnicki. Although it had been devised at the beginning of our millennium the programme is totally in line with the pastoral renewal Pope Francis calls us to.

Key words: parish renewal, evangelisation, pastoral conversion, “New Community”

Nota o Autorze

Bogdan Biela, prezbiter Archidiecezji Katowickiej. Doktor habilitowany nauk teologicznych w zakresie teologii pastoralnej. Profesor Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach. Członek Zarządu Polskiego Stowarzyszenia Pastoralistów. Autor i redaktor 10 książek oraz ok. 200 artykułów naukowych i popularnonaukowych z zakresu teologii pastoralnej fundamentalnej i szczegółowej ze szczególnym uwzględnieniem odnowy parafii. Redaktor naczelny czasopisma naukowego „Studia Pastoralne” oraz serii „Studia i Materiały Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach”.